

ל"ט אבות מלאכה

הקדמה

המושג "מלאכה" בשבת

המקור הראשון בתורה לאיסור מלאכה בשבת הוא פסוק בעשרת הדברות -

וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה
אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עֲבָדֶךָ וְאִמְתֶּךָ וּבַהֲמִתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ.

(שמות כ, י)

1. האם על סמך פסוק זה ניתן לדעת מה כולל איסור מלאכה בשבת? נמק.

בספר במדבר מופיעה פרשת המקושש:

וַיְהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקִּשְׁשׁ עֵצִים בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת.
וַיִּקְרְבוּ אֹתוֹ הַמִּצְאִים אֹתוֹ מִקִּשְׁשׁ עֵצִים אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וְאֵל כָּל הָעֵדָה.
וַיִּנְיְחוּ אֹתוֹ בַּמִּשְׁמֶר כִּי לֹא פָרַשׁ מֶה יַעֲשֶׂה לוֹ.
וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מוֹת יוֹמָת הָאִישׁ
רְגוּם אֹתוֹ בְּאֲבָנִים כָּל הָעֵדָה מֵחוּץ לַמַּחֲנֶה.

(במדבר פרק טו פסוקים לב - לה)

מניין ידעו בני ישראל שהמקושש עשה מלאכה אסורה, הרי לא כתוב בתורה שאסור ללקט עצים בשבת?

בני ישראל ידעו שהמקושש עבר על מלאכה האסורה בשבת, אף על פי שמלאכה זו לא נזכרה בתורה שבכתב, כי משה לימד אותם בעל פה את כל המלאכות האסורות בשבת. בתורה שבכתב מופיע הכלל: "לא תעשה כל מלאכה". את פירוט המלאכות הסביר ה' למשה בעל פה, ומשה לימד זאת את בני ישראל.

2. בחר את האפשרויות הנכונות:
בתורה שבכתב נכתבו הכללים / הפרטים, ובתורה שבעל פה נאמרו הכללים / הפרטים.
3. בטבלה שלפניך שני מקומות בתורה שבהם נזכרת השבת בסמוך לנושא אחר.
א. השלם את הטבלה - כתוב מילה אחת בכל משבצת.

הנושא	המקור
	שמות פרק לא
	פסוקים: א - יא
	פסוקים: יב - יז

הנושא	המקור
	שמות פרק לה
	פסוקים: א - ג
	פסוקים: ד ואילך

ב. עיין ברש"י שמות פרק לא פסוק יג, דיבור המתחיל "ואתה דבר אל בני ישראל", והשלם: למרות חשיבותה של מלאכת _____ אין _____ מפניה את השבת.

אומרת הגמרא:

אין חייבין אלא על מלאכה שכיוצא בה היתה במשכן,
הם זרעו – ואתם לא תזרעו,
הם קצרו – ואתם לא תקצרו.

(מסכת שבת דף מט עמוד ב)

4. א. אילו מלאכות אסור לעשות בשבת לפי גמרא זו? _____
ב. "הם זרעו" - מי? _____
ג. "ואתם לא תזרעו" - מתי? _____

אם כן, סמיכות הפרשיות של המשכן ושבת מלמדת אותנו, שהמלאכות האסורות בשבת הן אותן מלאכות שנעשו לצורך עבודת המשכן.
ראוי להדגיש שאיסור מלאכה בשבת אינו קשור דווקא למאמץ פיזי, וכפי שכתוב בספר "זכרו תורת משה":

לא נקראת מלאכה כפי קוצר דעתנו,
שהרי המפנה כלים כל היום בביתו – פטור,
והמוציא מחט מרשות היחיד לרשות הרבים – חייב,
אלא, כל הדברים מסורים למשה מסיני,
שכל מלאכה שהיו צריכים למלאכת המשכן – נקראת מלאכה,
ומה שדומה לה, אף על פי שלא היתה במשכן – נקראת תולדה.

(זכרו תורת משה סימן ג)

עוד כותב על כך הרב הירש :

המילה "מלאכה" מוזכרת במקרא בקרוב למאתים מקומות, ובשום מקום אין רמז לעבודה מאומצת... תכונתה העיקרית של מלאכה אינה עמל גופני... קטן או גדול, כי אם מלאכת מחשבת - ביצוע מחושב ונבון של כוונה מסוימת.

(פירוש רבי שמשון רפאל הירש לשמות פרק כ פסוק י)

5. מדוע אסור להדליק אור בשבת, אף שאין בכך טירחה?

בשישה ימים איפשרה התורה לאדם לבנות וליצור ככל העולה על רוחו, וביצירתו הוא נעשה, כביכול, שותף לקדוש ברוך הוא בתיקון העולם. אם האדם יפעל וייצור בלי הפסק, קיים חשש שיחשוב "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", על כן, בבוא שבת קודש, על האדם לשבות ממלאכת יצירה. על ידי ציווי זה מקבל האדם את התחושה הנכונה, שלא על ידי פעולותיו מתקיים העולם, אלא על ידי הקב"ה בורא שמים וארץ. (על פי פירוש הרב הירש שם, פסוקים י-יא)

הערה: כאשר לומדים על טעמיה של מצות השבת, וכן הדבר בטעמי המצוות בכלל, ראוי להדגיש שאיננו מקיימים את המצוות בגלל הסבר זה או אחר, אלא משום שכך ציוה אותנו בורא העולם.

6. א. מהי הטעות שעלולה להיווצר אצל האדם כתוצאה מפעילותו ויצירתו בשבת ימי השבוע?

ב. כיצד השבת עוזרת לאדם להימנע מטעות זו?

עונש העובר על מלאכה בשבת

וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא (היא) לָכֵם, מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוֹמָת
כִּי כָּל הָעֵשָׂה בָּהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרֵב עֲמִיָּהּ.

(שמות לא, יד)

בתחילת הפסוק נאמר שהמחלל שבת חייב מיתה, ובסוף הפסוק נאמר שהמחלל שבת חייב כרת.

מסביר רש"י:

מות יומת - אם יש עדים והתראה,
ונכרתה - בלא התראה.

(רש"י שמות פרק לא פסוק יד)

כללים אלו מובאים ברמב"ם, הלכות שבת פרק א:

הלכה א

שביתה בשביעי ממלאכה - מצוות עשה,
שנאמר (שמות כג, יב): "וביום השביעי תשבות",
וכל העושה בו מלאכה
ביטל מצוות עשה,
ועבר על לא תעשה,
שנאמר (שמות כ, ט): "לא תעשה כל מלאכה".

הלכה ב

כל מקום שנאמר בהלכות שבת שהעושה דבר זה חייב -
הרי זה חייב כרת,
ואם היו שם עדים והתראה - חייב סקילה,
ואם היה שוגג - חייב חטאת.

הלכה ג

וכל מקום שנאמר שהעושה דבר זה פטור -
הרי זה פטור מן הכרת ומן הסקילה ומן הקרבן,
אבל אסור לעשות אותו דבר בשבת.
ואיסורו מדברי סופרים, והוא - הרחקה מן המלאכה.
והעושה אותו בזדון - מכין אותו מכת מרדות.
וכן כל מקום שנאמר: אין עושין כך וכך, או: אסור לעשות כך וכך בשבת,
העושה אותו דבר בזדון - מכין אותו מכת מרדות.

הלכה ד

וכל מקום שנאמר מותר לעשות כך וכך - הרי זה מותר לכתחילה.

(רמב"ם הלכות שבת פרק א הלכות א-ד)

מהי "מכת מרדות"?

עונש מלקות שאינו מן התורה, אלא תיקונו חכמים כדי להעניש אדם שביטל מצוות עשה, או עבר על דברי חכמים. ולמה קוראים אותן מכות מרדות? שמכים את העבריין, מפני שמרד בדברי תורה.

הלכה א

8. השלם: אדם העובר עבירה בשבת עבר על מצוות _____ וביטל מצוות _____.
9. השלם את הטבלה שלפניך:

המצוה	הפסוק
	"וביום השביעי תשבות" (שמות כג, יב)
מצוות לא תעשה	

הלכות ב - ז

10. איזו הלכה ברמב"ם עוסקת באיסור דרבנן? _____
11. הרמב"ם מגדיר שלושה מונחים חשובים. השלם את הטבלה שלפניך:

המונחים	פירוט הדינים
חייב	אם עשה בשוגג: _____ אם עשה במזיד, כשאינ עדים והתראה: _____ אם עשה במזיד, כשיש עדים והתראה: _____
פטור	פטור מ_____ אבל _____ לעשותו. ואם עשה במזיד _____
_____	מותר לכתחילה.

12. לפניך טבלה. כתוב בכל אחד מהמקרים האם חייב, פטור או מותר.

המקרה	חייב / פטור / מותר
א. שתה במזיד מים בשבת	
ב. רכב במזיד על חמור בשבת (מלאכה האסורה מדרבנן).	
ג. הבעיר אש ביום השבת במזיד, והיו עדים והתראה.	

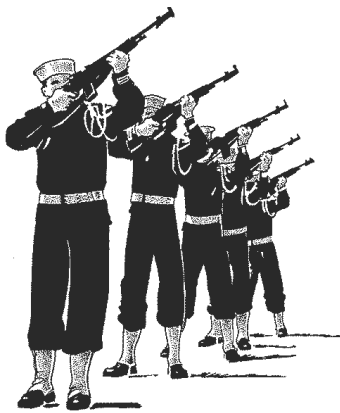
13. ראובן טוען שלא כל כך נורא לעשות בשבת מלאכה האסורה רק מדרבנן, שהרי העושה זאת - פטור. ענה לראובן. היעזר בדברי הרמב"ם בהלכה ג לעיל.

גזרות דרבנן

גזרות דרבנן הן הדינים שתיקנו הנביאים והחכמים בכל דור ודור, כדי לעשות סייג וגדר לתורה. לדוגמה: חכמים גזרו שלא לטלטל חפצים המיועדים לביצוע מלאכות האסורות בשבת, כדי שלא יבואו להיכשל במלאכות אלו. בתורה עצמה ישנו ציווי לחכמים לגזור גזרות, כפי שנאמר: וְשִׁמְרֶתֶם אֶת מִשְׁמְרֹתַי (ויקרא יח, ל).

חכמים הטילו עונשים קשים על המזלזל בגזרותיהם: חייבוהו מלקות ונידוי, ואף התירו לקרותו עבריין. פעמים רבות החמירו בגזרות אלו אף יותר מדברי תורה.

לעיתים נדחות מצוות מן התורה מפני גזרות חכמים, כגון בראש השנה שחל בשבת, גזרו חכמים שלא לתקוע בשופר, כדי שלא יבואו להיכשל בהעברת השופר ארבע אמות ברשות הרבים. (ביום טוב אין איסור לטלטל ברשות הרבים).

הצדיק רבי ברוך ממז'יבוז' נהג לומר: מפחד אני מחייל רוסי, במיוחד כאשר חרבו בידו. פחדי גובר מגדוד שלם של חיילים שחרבות שלופות בידיהם. אך כל הפחדים הללו אינם מתקרבים לפחד הגדול שהנני פוחד לעבור על ספק ספיקא של איסור דרבנן.

ל"ט אבות מלאכה

14. לפניך הרשימה של ל"ט אבות המלאכה האסורות בשבת. כולן היו נצרכות למלאכת המשכן.
הרשימה מחולקת לקבוצות. כתוב בסוף כל קבוצה את הגדרתה - היעזר בתרמילון.

קבוצה א: הזרע, והחורש, והקוצר, והמעמר, הדש, והזרחה, הבורר, הטוחן, והמרקד, והלש,
והאופה.

הגדרת הקבוצה:

קבוצה ב: הגוזז את הצמר, המלבנו, והמנפצו, והצובעו, והטוהו, והמסד, והעושה שני בתי
נירין, והאורג שני חוטין, והפוצע שני חוטין; הקושר, והמתיר, והתופר שתי
תפירות, הקורע על מנת לתפור שתי תפירות.

הגדרת הקבוצה:

קבוצה ג: הבונה, והסותר.

הגדרת הקבוצה:

קבוצה ד: המכה, והמבעיר.

הגדרת הקבוצה:

קבוצה ה: הצד צבי, השוחטו, והמפשיטו, והמעבד את עורו, והמוחקו, המשרטטו והמחתיכו.

הגדרת הקבוצה:

קבוצה ו: הכותב שתי אותיות, והמוחק על מנת לכתוב שתי אותיות.

הגדרת הקבוצה:

קבוצה ז: המכה בפטיש.

הגדרת הקבוצה:

קבוצה ח: המוציא מרשות לרשות.

הגדרת הקבוצה:

תרמילון:

מלאכות בהרכבת המשכן ובפירוקו.

מלאכות בעבודות המתכת - צריפה ויציקה.

מלאכה בהשלמת ציפוי הזהב של קרשי המשכן.

מלאכה בהבאת התרומות מבני ישראל לעושים במלאכת המשכן.

מלאכות בהכנת חומרי הצביעה הצמחיים - לצביעת האריגים השונים.

מלאכות בהכנת האריגים במשכן.

מלאכות בהכנת העורות לכיסוי המשכן.

מלאכות לסימון קרשי המשכן להורות על סדרם הקבוע.

אבות ותולדות

שלושים ותשע המלאכות שהיו במשכן הן "אבות מלאכה".
ישנן פעולות נוספות, הדומות להן, שנקראות "תולדות", ואף הן אסורות בשבת.

הדמיון בין אב לתולדה יכול להיות באחת משתי הצורות:

1. בתכלית הפעולה.
2. באופן עשייתה.

האם יש הבדל בין אב לתולדה מבחינת חומרת האיסור?
מבחינת האיסור אין כל הבדל - שניהם אסורים מן התורה, וגם על תולדה יש חיוב מיתה אם עבר בזדון ויש עדים והתראה.

אם כן, מהי המשמעות של הגדרת הפעולה כאב או כתולדה? הדבר בא לידי ביטוי במקרה שאדם עבר בשבת כמה עבירות בשוגג, וחייב להביא קרבנות. אם העבירות הן תולדות השייכות לאב אחד, או שהן אב ותולדה שלו, החוטא חייב להביא רק קרבן חטאת אחד. לעומת זאת, אם מדובר בעבירות המשתייכות לאבות מלאכה שונים, הוא מביא קרבנות כמספר אבות המלאכה שאליהם משתייכות העבירות שעבר.

15. א. אדם שמשקה בשבת עובר על תולדת זריעה.
התולדה דומה לאב המלאכה באופן הפעולה / בתכלית הפעולה (שהיא: גידול הצמח).
- ב. אדם הלוקח מתכת וחונתך אותה לחלקים קטנים עובר על תולדת טחינה.
התולדה דומה לאב המלאכה באופן הפעולה / בתכלית הפעולה.
- ג. אדם המערבב עפר עם מים עובר על תולדת לישה.
התולדה דומה לאב המלאכה באופן הפעולה / בתכלית הפעולה.
- ד. אדם המדביק ניירות בדבק עובר על תולדת תופר.
התולדה דומה לאב באופן הפעולה / בתכלית הפעולה.

פעולה אחת השייכת לאבות מלאכה שונים

לעיתים עושה האדם פעולה ומתחייב עליה משום אב מלאכה מסוים, ולפעמים יעשה אותה פעולה אך יתחייב על כך משום אב מלאכה אחר - הכל לפי הנסיבות. לדוגמה, המיישר קרקע למטרת בנייה, עובר משום מלאכת בונה, ואילו כאשר הוא מיישר קרקע בשדה, עובר משום מלאכת חורש.

במקרים מסוימים יכול אדם לעשות פעולה אחת ולהתחייב עליה משום שתי מלאכות, בו זמנית.

16. השלם. אדם שזומר עצים גם לצורך גידול העץ וגם משום שהוא מעוניין בענפים - המעשה שלו הוא תולדה של שתי מלאכות, ולכן אם עשה זאת בשוגג חייב שתי חטאות:
חטאת אחת, משום שזה דומה לאב המלאכה _____ בתכלית הפעולה - לגדל את הצמח. (רמז: תולדות נוספות השייכות לאב מלאכה זה - משקה, מזבל וכו').
חטאת שנייה, משום שזה דומה לאב המלאכה _____, כיוון שהוא עוקר דבר מגידולו על מנת להשתמש בו (שהרי הוא צריך את הענפים).

מלאכת מחשבת

במלאכת המשכן נכתבו המלים "מלאכת מחשבת". בכך מתייחסת התורה לאופן עשייתה של המלאכה, ורק מלאכת מחשבת אסרה התורה.

מהי מלאכת מחשבת?

שישה תנאים קובעים האם המלאכה מוגדרת כ"מלאכת מחשבת".

א. כדרכה

אם אדם עשה מלאכה בשינוי, שלא כדרכה, הוא פטור, אך בכל זאת אסור לעשות זאת מדרבנן.

דוגמאות למלאכות שנעשות בשינוי: הדלקת חשמל במרפק, כתיבה באמצעות הפה.

17. הבא דוגמה נוספת: _____

ב. כוונה

כותב הרמב"ם בהלכות שבת פרק א:

הלכה ה

דברים המותרים לעשותן בשבת, ובשעת עשייתן אפשר שתעשה

בגללן מלאכה ואפשר שלא תעשה -

אם לא נתכוון לאותה מלאכה, הרי זה מותר.

כיצד? גורר אדם מיטה וכסא ... וכיוצא בהן בשבת,

ובלבד שלא יתכוון לחפור חריץ בקרקע בשעת גרירתו.

ולפיכך, אם חפרו הקרקע אינו חושש בכך, לפי שלא נתכוון.

וכן מהלך אדם על גבי עשבים בשבת, ובלבד שלא יתכוון לעקור אותן.

לפיכך, אם נעקרו, אינו חושש.

(רמב"ם הלכות שבת פרק א הלכה ה)

18. הרמב"ם מסביר כאן עיקרון הלכתי ואחר כך נותן דוגמה.

הדוגמה פותחת במילה: _____

19. נבדוק אם הבנו את דברי הרמב"ם, וננסה להשוות את הדוגמה לכלל ההלכתי.

אנחנו עשינו עבורך את עיקר העבודה, לך נותר רק להשלים את החסר.

העיקרון ההלכתי	הדוגמה
דברים המותרים לעשותן בשבת	גרירת חפץ
אפשר שתיעשה בגללן מלאכה	יתכן שגרירת החפץ תגרום ל_____
אפשר שלא תיעשה מלאכה	יתכן שהגרירה _____

הדין: _____ בתנאי ש _____

20. בחר את האפשרות הנכונה, ונמק.

ההולך בשבת על גבי דשא עלול לתלוש עשבים ברגליו תוך כדי הליכתו.

הדין הוא: פטור / חייב / מותר.

נמוק:

"פסיק רישיה"

בנושא של מלאכה הנעשית ללא כוונה למדנו עד עתה על מעשים אשר יש ספק אם תיגרם בגללם מלאכה האסורה בשבת או לא.

מה הדין במקרה שאדם עשה פעולה, אשר כתוצאה ממנה תיגרם בוודאות מלאכה האסורה בשבת?

מקרה כזה נקרא: "פסיק רישיה", ועל כך כותב הרמב"ם:

הלכה ו

עשה מעשה, ונעשית בגללו מלאכה שודאי תעשה בשביל אותו מעשה,

אף על פי שלא נתכווין לה - חייב,

שהדבר ידוע שאי אפשר שלא תעשה אותה מלאכה.

(רמב"ם, הלכות שבת, פרק א)

21. גלעד שואל: "אם מישהו נטל ידים בשבת מעל הצמחים בגינה, האומנם הוא חייב?! הרי הוא

כלל לא התכוון להשקות אותם". ענה לגלעד על פי דברי הרמב"ם.

אם כן, ישנו איסור לבצע פעולה מותרת, כאשר בעקבותיה תיגרם באופן וודאי פעולה אסורה. פעולה זו נקראת בפי חז"ל, בלשון תמיהה, "פסיק רישיה ולא ימות?!", כלומר - חתוך ראשו ולא ימות?! כשם שברור שאם תחתוך את ראשו של בעל חיים, הוא בודאי ימות, ולא יתכן אחרת, כך ברור שהמלאכה שעליה מדובר תגרום בוודאות לתוצאה האסורה.

יש להבדיל בין שני סוגים של "פסיק רישיה":

א. "פסיק רישיה דניחא ליה" -

האדם מרוצה מן הפעולה האסורה שנגרמה מהמעשה שלו. הדבר נוח ורצוי לו.

במקרה זה האיסור הוא מן התורה.

ב. "פסיק רישיה דלא ניחא ליה" -

האדם אינו מרוצה מן הפעולה האסורה שנגרמה מהמעשה שלו. אין היא רצויה

לו, או שלא איכפת לו כלל מהתוצאה. במקרה זה האיסור הוא מדרבנן.

22. בחר את האפשרויות הנכונות.

הנוטל ידים על צמחים בגינתו שלו, אף שאין מתכוון להשקות אלא ליטול ידיו -

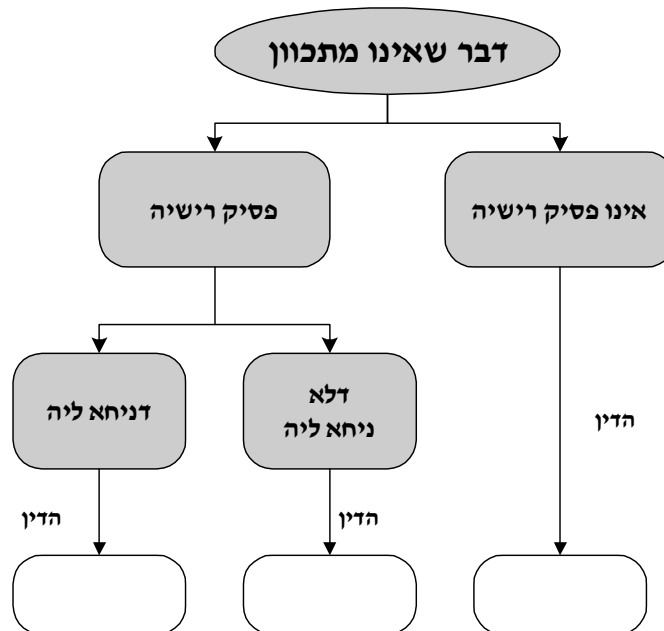
השקאתו היא: פסיק רישיה דניחא ליה / דלא ניחא ליה.

הדין הוא: פטור / חייב.

23. בחר את האפשרויות הנכונות.

הנוטל ידים על צמחי אדם אחר, אף שאין מתכוון להשקות אלא ליטול ידיו -
השקאתו היא: פסיק רישיה - דניחא ליה / דלא ניחא ליה.
הדין הוא: פטור / חייב.

24. השלם את התרשים שלפניך, כתוב את הדין (מותר / אסור / חייב).

ג. "מתעסק"

עשיית דבר מתוך "התעסקות" פירושה - עשייה מבלי משים, ללא כוונה ורצון למעשה כמות שהוא, אלא מתוך טעות או חוסר תשומת לב. לדוגמה: אדם שרוצה להרים ירק תלוש, שזו מלאכה המותרת, ובטעות תלש ירק מחובר - אינו חייב מהתורה, משום שאין זו מלאכת מחשבת. ההבדל בין "מתעסק" ל"אינו מתכוון" הוא: המתעסק התכוון לעשות מעשה מסוים, אך מתוך טעות או חוסר תשומת לב לא נעשה המעשה כפי כוונתו. לעומתו, זה ש"אינו מתכוון" לא טעה כלל, אלא ידע מראש, שייתכן שהמעשה שלו יגרום לתוצאה נוספת האסורה בשבת, אלא שהוא לא התכוון לתוצאה זו.

ד. מלאכה הצריכה לגופה

מלאכה שנעשית לצורך אותה מטרה שהיתה לה במשכן, הרי היא מלאכה "הצריכה לגופה" כלומר - לגופה של המטרה שהיתה לה במשכן, ולא לתועלת אחרת, וחייבים עליה מהתורה. לעומת זאת, אם המלאכה נעשית לתכלית אחרת, הרי היא מלאכה שאינה צריכה לגופה, ואין חייבים עליה מן התורה. דוגמה: החופר בור ואינו צריך לבור עצמו, אלא לעפרו. החפירה נעשתה לתכלית אחרת מאשר במשכן, כי במשכן חפרו לצורך הבורות עצמם ולא לצורך העפר.

בנושא זה נחלקו שני תנאים - רבי יהודה ורבי שמעון.
רבי יהודה סובר, שמלאכה זו אסורה מהתורה, כי אין צורך שיתכוון בעשייתה לאותה תכלית לה התכוונו במלאכת המשכן.
ואילו רבי שמעון סובר שאיסורה הוא רק מדרבנן, כי לדעתו, מלאכה כזו אינה בגדר מלאכת מחשבת.
רוב הפוסקים פסקו כרבי שמעון.

25. בחר את האפשרויות הנכונות:

א. לדעת רבי יהודה, מלאכה שאינה צריכה לגופה - נחשבת / אינה נחשבת למלאכת מחשבת.

ב. לדעת רבי שמעון, מלאכה שאינה צריכה לגופה - נחשבת / אינה נחשבת למלאכת מחשבת.

26. במשכן, מלאכת הכיבוי היתה לשם עשיית פחמי עץ. לפי רוב הפוסקים, המכבה בשבת את הנר הדולק מפני שחבל לו על השמן - פטור / מותר / חייב.

נמק.

27. במלאכת המשכן, ההוצאה מרשות לרשות היתה במטרה שחפץ מסוים יהיה באותו מקום שהוציא והוא לשם. אדם הדואג לנקיון ביתו ומשליך בשבת פסולת מרשות היחיד לרשות הרבים - פטור / מותר / חייב.

נמק.

ה. תיקון

מלאכה שנעשית בדרך של תיקון, כלומר לצורך תועלת כלשהי, היא מלאכת מחשבת וחייבים עליה מהתורה. לעומת זאת העושה מלאכה בדרך קלקול, הרי הוא פטור מהתורה, ואסור מדרבנן.

28. א. המבעיר אש על מנת לשרוף ולהזיק - פטור / מותר / חייב.

נמק.

ב. המחתך עורות כדי לקלקל - פטור / מותר / חייב.

נמק.

ו. קיום

בחלק מהמלאכות יש תנאי שהתוצאה של המלאכה תתקיים, כפי שהיה במשכן, ולא יהיה הדבר כמעשה ארעי בלבד. במלאכות אלו, אם התוצאה היא ארעית ואינה מתקיימת - האיסור הוא רק מדרבנן, ואם אין לתוצאת המלאכה כל קיום - אין זו נקראת מלאכה ומותר לעשותה אף לכתחילה.

29. בחר את האפשרויות הנכונות:

א. יהודה כתב את שמו בעט על פיסת נייר - פטור / מותר / חייב.

ב. יששכר כתב בכתב שאינו מתקיים, כגון באבק שעל המדף - פטור / מותר / חייב.

ג. גד רשם צורת אותיות באוויר - פטור / מותר / חייב.

ד. זבולון קשר את נעליו בשבת בקשר לא מהודק - פטור / מותר / חייב.

ה. נפתלי קשר "קשר עניבה" בלא כל קשר מתחתיו - פטור / מותר / חייב.